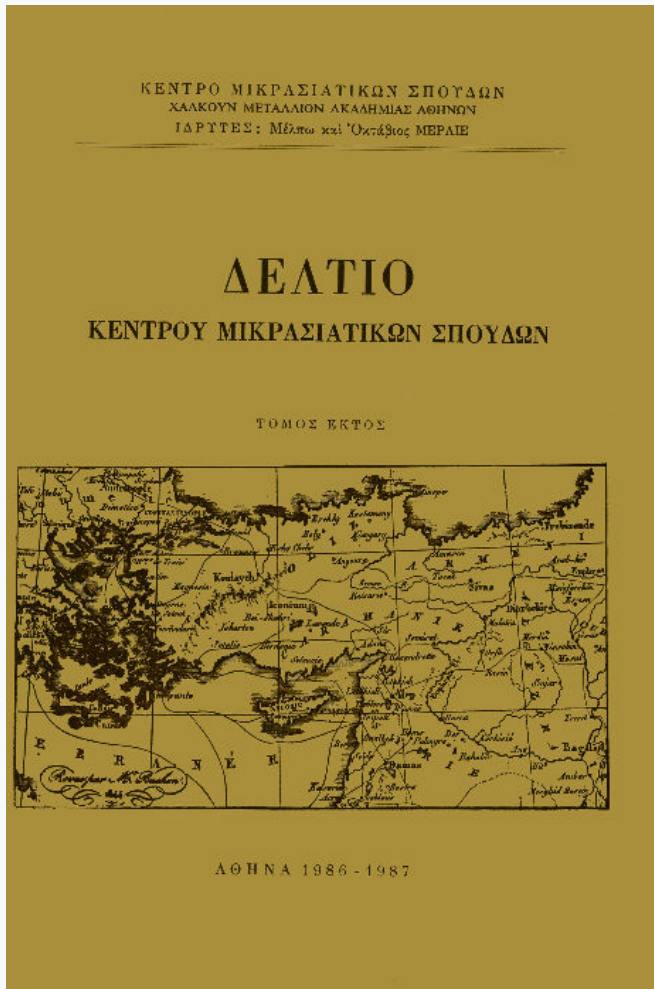

Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Τόμ. 6 (1986)

Florin Marinescu, *Etude genealogique sur la famille Mourouzi* (Τετράδια εργασίας 12: Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών)

Αλέξης Γ.Κ. Σαββίδης

doi: [10.12681/deltiokms.120](https://doi.org/10.12681/deltiokms.120)

Copyright © 2015, Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Σαββίδης Α. Γ. (1986). Florin Marinescu, *Etude genealogique sur la famille Mourouzi* (Τετράδια εργασίας 12: Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών). *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, 6, 419–421. <https://doi.org/10.12681/deltiokms.120>

Florin Marinescu, *Étude Généalogique sur la Famille Mourouzi* [Τετράδια Ἐργασίας 12: Κέντρο Νεοελληνικῶν Ἐρευνῶν Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν], Ἀθήνα 1987, σσ. 171, με 37 πίν. (8 ἔγχρ., 1 χάρτης), γλωσσάριο, βιβλιογραφία πηγῶν-βοηθημάτων (ἐλληνικῶν-ξενολόγισσων), ἐλληνικὴ περίληψη, εὐρετήριο, γενεαλογικὸ πῖνακα τῆς οἰκογένειας Μουρούζη (c. 1613-1980).

Σημαντικὴ συμβολὴ στὴν ἐπιστῆμη τῆς γενεαλογίας καὶ προσωπογραφίας ἀποτελεῖ ἡ πρόσφατη μονογραφία τοῦ Φλορίν Μαρινέσκου, δρᾶ ἱστορίας τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου καὶ ἐπιστημονικοῦ συνεργάτη στὸ ΚΝΕ/ΕΙΕ, γιὰ τοὺς Μουρούζηδες, ἀναμφίβολα μὴ ἀπὸ τὶς σπουδαιότερες ἐλληνικὲς οἰκογένειες, ἡ ὁποία γιὰ τρεῖς αἰῶνες (17ο, 18ο, 19ο) διαδραματίσκει σημεῖοντα ρόλο στὴν πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ, ἀλλὰ καὶ στὶς οἰκονομικὲς ἐξελίξεις τῆς νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης. (Βλ. καὶ F. Marinescu-Anne Tabaki, «Presentation des Archives d'une Famille Phanariote: Les Mourouzi. Première Approche», *Ἑλληνικὲς Ἀνακρινώσεις 5ου Διεθνoῦς Συνεδρίου Σπουδῶν Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης*, Ἀθήνα 1985, σσ. 183-9). Ἡ μονογραφία αὐτὴ βασίζεται σὲ ἐκτενὲς ἀνέκδοτο ἢ ἐκδεδομένο ὕλικό (πηγές, χάρτες, ἔγγραφα, χειρόγραφα, τίτλοι περιοδικῶν καὶ ἡμερησίων), ἐνῶ ἡ πλούσια βιβλιογραφία τῆς χωρίζεται σὲ δύο κύρια μέρη: τὸ 1ο καταλογογραφεῖ συμβολὲς γενικοῦ χαρακτήρα (βιογραφίες, γενεαλογίες-προσωπογραφίες, ἐγκυκλοπαιδικὰ ἔργα), καὶ τὸ 2ο συμβολὲς εἰδικότερου χαρακτήρα, ὅπως μονογραφίες, ἄρθρα σὲ ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ καὶ ἑπετηρίδες κλπ. Ὁ συγγραφέας ἔχει σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις χωρίζει τὶς βιβλιογραφίες του σὲ ἐλληνικὲς καὶ ξενόγλωσσες, κάτι ποὺ διευκολύνει καὶ τὸν ἴδιο στὴν ἀλφαβητικὴ κατάταξή τους ἀλλὰ καὶ τὸν ἀναγνώστη στὴν εὐκολότερη ἐξεύρεση τοῦ ζητουμένου. Εἰδικὰ, πάντως, ὅσο ἀφορᾷ στὴ βιβλιογραφία βοηθημάτων, νομίζουμε ὅτι τὰ λήμματα γιὰ τὸν Πανάρετο (σ. 149), τὸν Ἀθανάσιο Κομνηνὸ Ὑψηλάντη (σ. 152) καὶ τὰ τουρκικὰ χρονικὰ τῶν αἰῶνων 16ου-ἀρχῶν 19ου (σ. 156) θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχαν συμπεριληφθεῖ στὸν κατάλογο τῶν πηγῶν.

Σὲ γενικὲς γραμμὲς ἡ παρουσίαση τοῦ βίου καὶ τῆς δράσης τῶν 107 μελῶν τῆς οἰκογένειας Μουρούζη ἀπὸ τὸν συγγραφέα εἶναι μεθοδικὴ καὶ ἐπιστημονικὰ τεκμηριωμένη. Ἡ δυναμικὴ ἐμφάνιση τοῦ τραπεζουντιακῆς καταγωγῆς οἴκου (σ. 25 κ.ἐξ.) στὸ προσκῆνιο τῶν ἱστορικῶν ἐξελίξεων,

άρχικά στην πρωτεύουσα της ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, Κωνσταντινούπολη (σὺ ἀ' μισό τοῦ 17ου αἰώνα), καὶ ἡ μετέπειτα πλούσια καὶ ποικιλότροπη δράση του στὶς Παραδουνάβειες Ἡγεμονίες καὶ στὴ Ρωσία, ἐξετάζονται μὲ ἐξονυχιστικὴ λεπτομέρεια καθὼς καὶ μὲ χρονολογικὴ συνέχεια καὶ συνέπεια. Ἰδιαίτερα τονίζεται –ἐκτὸς ἀπὸ τὴ μαρτυρούμενη συμμετοχὴ τῶν Μουρούζηδων στὴν ὀθωμανικὴ διοίκηση– ἡ πολύτιμη συμβολὴ πού πρόσφεραν, ἀπὸ τίς ὑψηλές θέσεις πού κατέλαβαν, στοὺς συμπατριῶτες τους σὲ ἐποχὲς δύσκολες (β' μισό 18ου-ἀρχὲς 19ου αἰώνα), τόσο στὸν πολιτικοκοινωνικὸ ὅσο καὶ στὸν πνευματικὸ τομέα. Ἀξιοπρόσεκτη συμβολὴ ἀποτελεῖ καὶ τὸ τμῆμα ὅπου ἐξετάζονται τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας πού μετὰ τὸ 1821 διέφυγαν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη στὴν Ὀδησσό, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ δραστηριότητα ἐπιφανῶν μελῶν τῆς ὀχι μόνο στὸν ἑλλαδικὸ χῶρο, ἀλλὰ καὶ στὴ Ρουμανία, Γαλλία καὶ Ρωσία. Ἰδιαίτερα ἐπίσης σημαντικὸ γιὰ τὸν μικρασιατικὸ χῶρο εἶναι τὸ μικρὸ κεφάλαιο (σσ. 25-8, μὲ χάρτη στὴ σ. 29), ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὴν καταγωγὴ τῶν Μουρούζηδων ἀπὸ τὸν Πόντο.

Λόγοι βιβλιογραφικῆς πληρότητας πιθανῶς θὰ ἐπέβαλαν στὸ τμῆμα ὅπου ὁ συγγραφέας ἀναφέρεται σὲ ὀρισμένους γνωστούς βυζαντινοὺς οἰκούς (σ. 13) νὰ προστεθοῦν στὴ βιβλιογραφία τὸ συλλογικὸ ἔργο τῶν E. Trapp - H. Beyer - E. Kislinger, *Prosopographisches Lexikon der Palaiologenzzeit* (Βιέννη 1976-86, μέχρι σήμερα 8 τόμοι: Ἰαζών - Ξυστούρης) καὶ ἡ μελέτη τῆς Gudrun Schmalzbauer, «Die Tornikioi in der Palaiologenzzeit», *Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik*, 18 (1969), σσ. 115-35, ἐνῶ ἡ παλιὰ σημαντικὴ μελέτη τοῦ Ὀστρογκόρσκυ (στὰ σερβοκροατικὰ) γιὰ τοὺς Ἰαγγέλους (1936), στὴν ὁποία παραπέμπει ὁ συγγραφέας (σ. 13, σημ. 1, 141), ὑπάρχει πληρέστερη σὲ γερμανικὴ μετάφραση στὴ συλλογὴ μελετῶν τοῦ μεγάλου βυζαντινολόγου: G. Ostrogorsky, «Der Aufstieg Geschlechts der Angeloι», σσ. 166-82, μὲ γενεαλογικὸ πίνακα, σὺ: *Zur Byzantinische Geschichte. Ausgewählte Kleine Schriften* (Ντάρμστατ 1973).

Σημειώνουμε ἐπίσης μερικὲς τυπογραφικὲς ἀβλεψίες στὸ βιβλιογραφικὸ τμῆμα: στὴ σ. 140 τὸ λῆμμα «Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικόν» (μὲ χρονολογία ἐκδόσεως: Ἀθήνα 1930) εἶναι ἀνεπαρκές, ὅπως ἀνεπαρκὲς εἶναι καὶ ὁ τρόπος παραπομπῆς στὴ *Μεγάλῃ Γενικῇ Ἐγκυκλοπαίδεια Ἰδρυτῆ ἀπλά ὡς Ἰδρυτῆ*. Στὴ σ. 144 διάβαζε *Τσουγκαράκη* ἀντὶ *Τουσκαρακή* καὶ στὴ σ. 145 διάβαζε *Βαρζὸς* ἀντὶ *Βάρζος*. Ἐπίσης στὴ σ. 158 ὁ *Σελίμ*, στὸν ὁποῖο ἀναφέρεται ἡ μονογραφία τοῦ S. Shaw, δὲν εἶναι ὁ Β' ἀλλὰ ὁ Γ'.

Γενικά, πάντως, ἡ χρησιμότητα καὶ σημασία πού ἔχει ἡ μονογραφία τοῦ Φ. Μαρινέσκου γιὰ τὴν μεταβυζαντινὴ προσωπογραφία καὶ γενεαλογία εἶναι προφανῆς καὶ δεδομένη. Χαράσσει ἀνάγλυφα, πιστεύουμε, τὸν

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

τρόπο με τὸν ὁποῖο εἶναι δυνατὸν νὰ μελετηθεῖ ἡ συνέχεια τῆς ἱστορίας πολλῶν ὑστεροβυζαντινῶν οἰκῶν μέσα στὴν Τουρκοκρατία καὶ τοὺς νεότερους χρόνους. Ἄξιζει, τέλος, νὰ τονίσουμε τὴν καλαίσθητη ἐκδοσὴ τοῦ βιβλίου καὶ τὴν ἐπιτυχή ἀποτύπωση τοῦ γενεαλογικοῦ δένδρου καὶ τῶν πινάκων μέσα στὸ κείμενο (ἰδιαίτερα τῶν ἐγχρωμῶν φωτογραφιῶν ἀνάμεσα στίς σσ. 96-7).

Κέντρο Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν, ΕΙΕ

ΑΛΕΞΗΣ Γ. Κ. ΣΑΒΒΙΔΗΣ